

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника ввійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

13. Klein N. Maritime Security and the Law of the Sea. - Oxford: Oxford University Press, 2022. - 420 p.
14. Bodansky D. The Art and Craft of International Environmental Law. - Harvard University Press, 2023. - 368 p.
15. Архіви рішень Міжнародного трибуналу з морського права (2020-2024 pp.).

ТЕРЛЕЦЬКА Наталія Миколаївна

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ

У зв'язку з динамічними змінами в суспільстві, цифровізацією освіти та зростаючою роллю особистісно зорієнтованого підходу, педагогічні працівники закладів дошкільної освіти мають не лише володіти традиційними методами педагогічного впливу, а й активно розвивати свою креативність, що зумовлено низкою вимог, серед яких: вимоги сучасної дошкільної освіти (новий освітній простір вимагає від педагогів здатності генерувати оригінальні ідеї, створювати нетрадиційні методики навчання, адаптувати їх до індивідуальних потреб дітей); вплив креативності на освітній процес (креативний вихователь здатний формувати у дітей критичне мислення, уяву, комунікативні навички та здатність до самовираження); психологічний аспект (творчий підхід у професійній діяльності сприяє зниженню рівня професійного вигорання, підвищенню мотивації вихователів і їхнього задоволення роботою); міжнародні тенденції (у багатьох країнах світу розвиток креативності педагогів є частиною реформ дошкільної освіти, що підкреслює важливість цієї теми) тощо.

Дослідження теми впровадження креативності в освітній процес сприятиме підвищенню ефективності дошкільної освіти, розробці нових педагогічних технологій та підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних відповідати на виклики сучасного суспільства.

Питання креативності висвітлюється у роботах таких учених, як: О. Антонова, К. Крутій, О. Збарська, Ю. Бистрова, Я. Пономарьов, В. Семиченко, Н. Ковалевська, В. Павленко, Н. Окрушак, В. Рибалко, О. Моляко, А. Полякова та ін.

Відповідно до Закону «Про освіту», метою дошкільної освіти є забезпечення гармонійного розвитку дитини, зокрема її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей, шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок [6]. Відповідно, креативність – це новаторська та творча діяльність, що характеризується здатністю генерувати принципово нові ідеї. Зауважимо, що «креативність» розглядають як незалежний фактор у структурі обдарованості, розрізняючи поняття «творчість» і

«креативність». Ю. Бистрова вважає, що «креативність» передбачає продукування оригінальних, нестандартних ідей, швидке вирішення проблемних ситуацій із відхиленням від традиційних схем мислення. Натомість «творчість» трактується як психологічний процес, спрямований на створення нових матеріальних і духовних цінностей, що поєднує як сам процес, так і його результат, тоді як креативність є рушійною силою цього процесу [2].

Цікавим є підхід Н. Ковалевської, де «креативність» вчена тлумачить через компетентність і визначає креативну компетентність майбутніх вихователів дошкільників як сукупність знань, умінь і навичок, що охоплюють систему мовленнєвих умінь, здатність генерувати оригінальні способи та засоби спілкування, а також продукувати нові, унікальні ідеї, спираючись на власний творчий потенціал та ефективно використання інструментів для формування гармонійно розвиненої особистості [3, с. 276].

Варто зазначити, що одним із ключових напрямів гуманізації освіти є підготовка педагога нової формації – дослідник, лідер, креативна особистість. Одним із найважливіших завдань освітніх систем є виявлення та розкриття креативного потенціалу педагога. Креативність виступає психологічною основою та механізмом, що стимулює творчу активність людини, сприяючи її самоактуалізації та творчій самореалізації у різних сферах життєдіяльності.

З психологічної точки зору Джордж Гілфорд, дослідуючи креативність, визначає шість основних її параметрів, серед яких:

- здатність знаходити й формулювати проблему;
- здатність генерувати велику кількість ідей;
- гнучкість мислення (уміння розглядати різноманітні підходи та ідеї);
- оригінальність (здатність нестандартно реагувати на стимули);
- уміння вдосконалювати об'єкт, доповнюючи його деталями;
- здатність розв'язувати проблеми, що включає аналітичне та синтетичне мислення [7].

Зауважимо, що на думку Н. Окрушак, креативна особистість характеризується низкою ключових ознак, зокрема: високим інтелектом, глибокими знаннями та досвідом; широким кругозором; самостійністю та сміливістю мислення; здатністю критично оцінювати попередній досвід і навколишню дійсність; діалектичним світоглядом; індивідуальністю, оригінальністю та незалежністю в ухваленні рішень; альтернативністю мислення; розвиненою уявою та здатністю до фантазування; а також активним застосуванням наукового підходу в практичній діяльності [4].

На підставі аналізу наукової літератури, О. Антоною були визначені основні параметри, які характеризують педагогічну креативність:

- здатність до творчого підходу в педагогічній діяльності (креативність): швидкість мислення, здатність без зусиль переключатися з однієї ідеї на іншу, генерувати нові ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих, бути відкритим

до нового, ухвалювати рішення в умовах невизначеності, не боятися власних висновків і доводити їх до кінця, здатність до гнучкого образного мислення, створення нової оригінальної наочності, багатство словесного мислення, яскраву образну мову, творчу фантазію, глибоке занурення в цікаву діяльність, прагнення до винаходів і творчості, інтерес до загадок і парадоксів, імпровізації, самостійне ухвалення рішень та швидке переключення уваги;

- здатність постійно розвивати творчий педагогічний досвід і компетентність: бажання підвищувати професійну кваліфікацію, здобувати нові знання, розвивати вміння та навички педагогічної діяльності, здатність швидко знаходити нові ідеї під час творчих пошуків, розширювати професійний кругозір, цілеспрямовано вивчати питання, пов'язані з педагогічною діяльністю, отримувати задоволення від збагачення досвіду й одночасно відчувати творче незадоволення рівнем досягнутого, що стимулює подальший розвиток професійної компетентності;

- здатність формувати та реалізувати творчу стратегію педагогічної діяльності: стійка потреба в постійному збагаченні досвіду педагогічної діяльності, здатність до самостійного формування глибоких і систематичних знань під час вирішення важливих навчальних і виховних завдань, уміння розробляти гнучку стратегію творчої діяльності на основі визначення мети та відповідної програми, здатність мобілізувати наявний досвід або швидко здобувати нові компетенції для вирішення складних педагогічних проблем, почуття відповідальності при виконанні творчих професійних завдань [1, с. 16-17].

Досліджуючи креативну компетентність вихователів дошкільників, Н. Ковалевська визначає складові означеної компетентності через компетенції – мовна, творча, комунікативна. Мовна компетенція поєднує дискурсивний, соціокультурний, соціолінгвістичний та стратегічний аспекти. Творча компетенція передбачає здатність до педагогічної творчості, створення умов для розвитку індивідуальних здібностей вихованців, стимулювання творчої активності та формування особистості через мистецькі засоби. Комунікативна компетенція проявляється у легкості спілкування, незалежності, емоційній стійкості, експресивності, здатності до самопрезентації, а також у лінгвомистецькій грамотності, що передбачає збагачення усного та писемного мовлення на основі мистецьких і філологічних дисциплін [3, с. 276].

Основними умовами трансформації діяльності вихователів у креативну є: усвідомлення себе як творця в педагогічному процесі; розуміння сутності, значення та завдань власної педагогічної діяльності, її мети; сприйняття вихованця як особистості, яка виступає і об'єктом, і суб'єктом виховання; усвідомлення власної креативної індивідуальності [5].

Варто зазначити, що формування у вихователів креативності в професійній діяльності відбувається ще під час їх навчання у закладі вищої освіти і одним із ключових засобів стимулювання креативної активності майбутніх вихователів є

використання творчих завдань та інтерактивних вправ, які виступають активною формою навчання, сприяючи розвитку творчих умінь і навичок у процесі інтенсивної розумової діяльності, активізації пам'яті та застосування накопичених знань [8].

Над розвитком креативності як складової професійної діяльності працює керівництво Одеського закладу дошкільної освіти «ясла-садок» № 287 Одеської міської ради з командою вихователів. У закладі запроваджено проєкт «Креативний вихователь – креативні ідеї – креативна дитина».

У межах першого етапу було проведено тест «Діагностика творчого потенціалу та креативності» вихователів. За результатами діагностики визначено, що у більшості 68,75% опитаних закладено значний творчий потенціал, який надає вихователям багатий вибір творчих можливостей і розвиваючи означені здібності вихователям будуть доступні найрізноманітніші форми творчості. Решта 31,25% вихователів володіють якостями, які дозволяють їм творити, проте присутні певні бар'єри. Зазвичай, найнебезпечнішим бар'єром є страх у людей, які орієнтовані на обов'язковий успіх, а будь-яка нова ідея, як відомо, проходить етапи несподіванки, подиву, невизнання, осуду навколишніми, що сковує творчу активність і знищує творчу особистість.

Другим етапом проєкту було передбачено низку комунікативних заходів для вихователів, метою яких було подолання бар'єрів, розвитку впевненості у собі, ментального здоров'я та професійному вдосконаленню. Серед заходів були такі: тренінги «Розвиток творчого потенціалу», «Розвиток креативності та творчих здібностей», «Безпечний простір», вебінари «Групові та індивідуальні вправи для стимуляції творчого мислення», «Роль імпровізації у розвитку креативності», семінар-практикуми «Подолання психологічних бар'єрів інноваційної діяльності вихователів: метод шести капелюхів», «Бережемо ментальне здоров'я» тощо.

У межах третього етапу з вихователями було розроблено напрями та низку вправ з розвитку креативності у дітей. Серед напрямів визначено такі: безпечне стимулююче освітнє середовище (створення оточення, що дає доступ до різноманітних матеріалів, їх використання в творчих проєктах та експериментах, наприклад, конструктор, папір, фарби), вільна гра та експерименти (можливість розвивати свою креативність без обмежень, дозволяти дітям робити помилки і навчитися на них, граючи з усіма ідеями, діти розкриють свій потенціал та навички), мистецтво і творчість (давати можливість використовувати різноманітне мистецтво (малювання, ліплення, танці, гра на музичних інструментах), діти повинні виразити себе через творчість і вдосконалити свої навички), графічне мислення та візуалізація ідей (заохочення дітей розвивати графічне мислення та візуалізацію ідей, давати їм можливість малювати схеми, діаграми або робити карти своїх ідей), конструювання та розробка руками (вчать дітей шукати рішення для побудови чогось нового і усувати можливості проблеми, варто давати набори для конструювання і дозволяти вигадувати свої

власні проєкти). Розроблені вправи та заняття активно впроваджуються в професійній діяльності вихователів та дають позитивні результати з розвитку креативності у дітей.

Отже, основними складовими креативності є внутрішнє спонукання та вірність власним принципам, здатність виходити за межі у процесі вирішення проблем, ментальна мобільність, готовність ризикувати та приймати помилки, відкритість до чужих поглядів, внутрішня мотивація. Креативність педагогів сприяє розвитку критичного мислення, уяви та комунікативних навичок у дітей, а також підвищує професійну мотивацію та знижує ризик вигорання. Формування креативних педагогів є важливим аспектом гуманізації освіти, де креативність виступає не лише як здатність до генерування нових ідей, але й як необхідна складова для особистісної та професійної самореалізації вихователя.

Розвиток креативної компетентності вихователів дозволяє створювати інноваційні методики навчання, адаптуючи їх до індивідуальних потреб дітей. Важливими умовами розвитку педагогічної креативності є усвідомлення педагога як творця, готовність до самовираження та постійного вдосконалення. Інтеграція творчих завдань в освітній процес сприяє розвитку креативних здібностей у майбутніх вихователів, що дозволяє їм гнучко реагувати на виклики сучасного навчання та ефективно впливати на розвиток дітей. Підготовка педагогів до творчої діяльності є провідних факторів, які сприяють підвищенню якості дошкільної освіти, зокрема допомагають виховувати гармонійно розвинених, критично мислячих і творчих особистостей.

Список використаних джерел:

1. Антонова О. Педагогічна креативність у структурі педагогічної обдарованості вчителя. *Нові технології навчання* : наук.-метод. зб. / Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки: В 2-х ч. Київ-Вінниця, 2011. Вип. 69. Ч. 2. С. 11-17.

2. Бистрова Ю. В. Креативна компетентність особистості : зміст та основні напрямки формування у вищій школі. *Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні* : монографія / за ред.: Ю. Є. Атаманової, Г. П. Клімової. Харків, 2015. Розділ 6.1. С. 396–407. URL : ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/.../6_1.pdf

3. Ковалевська Н. В. Креативна компетентність майбутнього вихователя дітей дошкільного віку. URL : <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2009/3/51.pdf>

4. Окрущак Н. Розвиток креативності педагога-вихователя як складова педагогічного зростання та виховання дітей. 2016. URL : https://natalaio.blogspot.com/2016/11/blog-post_18.html

5. Павленко В. В. Креативність учителя як чинник розвитку педагогічної творчості : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції. Кіровоград : КОІППО, 2015.

6. Про освіту : Закон України №2145-VIII від 05.09.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

7. Психологія. Креативність, або творчі здібності URL : http://studme.com.ua/106112075639/psihologiya/kreativnost_ili_tvorcheskije_sposobnosti.htm

8. Сухорукова Г. В., Дронова О. О., Голота Н. М., Янцур Л. А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник. К. : Вид. Дім Слово, 2010. С. 120-140.

ТИТАРЕНКО Світлана Анатоліївна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

Формування креативного потенціалу особистості є важливим аспектом сучасної психології та педагогіки, оскільки креативність виступає рушійною силою інновацій та прогресу. У науковій літературі розглядаються різні психологічні умови, що сприяють розвитку творчого потенціалу індивіда.

Сучасна психолого-педагогічна наука досліджує креативність з різних перспектив. Так, науковці визначають її загальні засади (Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Є. Ільїн, А. Маслоу, В. Моляко, С. Сисоева, Р. Стернберг, П. Торренс та ін.), аналізують механізми творчого мислення (Г. Альтшуллер, Д. Богоявленська, Е. де Боно, Дж. Гілфорд, О. Лук, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, П. Торренс та ін.), розглядають креативність як форму інтелектуальної діяльності (Г. Айзенк, Д. Векслер, Р. Стернберг). Окрему увагу приділено зв'язку між творчістю та самоактуалізацією (Л. Гольдштейн, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.), специфіці мотивації творчих особистостей (С. Голлан, Р. Кеттел, Д. Мак-Кіннон та ін.), а також рефлексії креативності й творчій продуктивності науковців (В. Пятруліс).

Креативний потенціал особистості визначається як інтегративна властивість, що поєднує індивідуальні здібності до творчого мислення, емоційної чутливості та мотивації до новаторської діяльності. Це комплексна характеристика, яка включає когнітивні, емоційні та мотиваційні компоненти [7].

У психологічній енциклопедії креативність тлумачиться як показник творчої обдарованості та здатності до творчої діяльності, що проявляється в мисленні, спілкуванні та різних сферах діяльності, будучи відносно стабільною рисою особистості [3, с. 181].

О. Антонова вважає, що креативність правильніше визначати не стільки як певну творчу здібність або їх сукупність, скільки як здатність до творчості. Науковець визначає креативність як творчі можливості людини, що можуть

САВЧУК Олена Петрівна Професійна підготовка здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології)	377
СЕВЕРИНЮК Тетяна Олександрівна Застосування методу мозкового штурму як чинника розвитку креативності здобувачів вищого навчального закладу	382
СИЧОВА Тетяна Олександрівна Шляхи збільшення креативності при викладанні вищої математики	386
СКОРОМНА Маріанна Володимирівна Основи креативного мислення учнів	389
СМЕТАНКІНА Наталя Володимирівна Розвиток креативних навичок у студентів технічного університету	393
СОКАЛЬ Марія Анатоліївна Проєктування креативного навчання в дизайні уроків мови і літератури в початковій школі	395
СОКОЛОВА Ганна Борисівна Інноваційні підходи до формування емоційного інтелекту у дітей з особливими освітніми потребами: роль творчості в педагогічній діяльності	397
СОРОКА Лариса Миколаївна Креативність як фактор конкурентоспроможності випускників закладів вищої освіти на ринку праці	400
СТРЕЛЬНИКОВА Олена Олександрівна Розвиток креативного мислення студентів у процесі вивчення вищої математики	402
СУРІЛОВА Анастасія Олегівна Креативний підхід до вирішення правових колізій у Міжнародному морському праві	408
ТЕРЛЕЦЬКА Наталія Миколаївна Розвиток креативності як складової професійної діяльності вихователів	412
ТІТАРЕНКО Світлана Анатоліївна Психолого-педагогічні умови формування креативного потенціалу особистості	417
ТРУБИЦИНА Ольга Михайлівна Розвиток креативного мислення як ключової компетенції студентів у ЗВО	421
ТРУШЕВИЧ Ганна Богданівна Імідж та репутація лідера в організації: вплив креативного мислення як інструменту формування	425
УЛЬЯНОВА Тетяна Юрївна Роль креативності у вищій освіті	427
УСКОВА Лілія Миколаївна Креативність викладача як стратегія розвитку професіоналізму	431
ФЕДОРЕНКО Андрій Андрійович Педагогічних умов у процесі формування наскрізних умінь у молодших школярів в умовах позашкільних навчальних закладах	434
ФЕДОРЕЦЬ Микола Олександрович Розвиток музично-творчих здібностей молодших школярів як засіб формування їхньої креативності	437